

DANSPLAINING

Av Marte Reithaug Sterud

Marte Reithaug Sterud (f. 1985) jobber med dans, koreografi og skriving i skjæringspunktet mellom praksis og teori, kunstproduksjon og kunnskapsutvikling. Marte har vist egne arbeid ved blant annet Black Box teater, Henie Onstad Kunstsenter og Kunsthall Oslo og utøvd i arbeid ved Dansens Hus, Museet for Samtidskunst og Den Norske Opera og Ballett. Hun har også publisert tekster i KOREOGRAFI 2016, MELK No. 5 og Amatør # 13. Marte er utdannet ved Kunsthøgskolen i Oslo (08), tidl. Skolen for samtidsdans (10) og tar nå en mastergrad i Gender Studies ved Universitetet i Oslo.

I det jeg møter nye mennesker, hvem som helst, har jeg et sterkt behov for å fortelle inngående om det norske dansekunstfeltet. Til mennesker som knapt har sett en danseforestilling eller vet hva koreografi er. Dette behovet for å fortelle om det norske dansekunstfeltet¹ oppleves nærmest som en allergisk reaksjon i det jeg beveger meg ut av dansebobla. Allergien oppstod et sted mellom å bli smigra over å bli eksotifisert som en spennende danser på fest (da har man i hvert fall noe å snakke om) til å bli genuint overraska over hvor lite informasjon som finner veien fra dansekunstfeltet til den offentlige samtalen og inn i vår kollektive bevissthet. Behovet for å dansplaine² har vokst seg større enn behovet for å danse, jeg har begynt å prioritere lesesalen fremfor dansestudioet. Som fulltidsstudent på Blindern³ befinner jeg meg ofte i situasjoner der jeg ender opp med å gjøre meg selv til en representant (representin'!⁴) for det norske dansekunstfeltet. Jeg har til og med laget en slags koreografi titulert *hvordan jeg snakker om dansefeltet med nye mennesker*, med små variasjoner over samme tema – Dans.

Å akseptere å være en del av et marginalt felt holder ikke lenger. Jeg hører meg selv snakke om det samme igjen og igjen, men klarer ikke stoppe. Det er som om de må kjenne til hele dansekunstfeltet før de kan bli kjent med meg. Ønsket om å løfte fram virksomhet som faller innunder det utvidede koreografibegrepet⁵ bunner i en langvarig interesse for språkliggjøring og kunnskapsproduksjon ut ifra egen og felles praksis. Jeg nekter å ikke bli hørt så jeg kjører på med tørrprat og *schtøgg* dans på fest til krampa tar meg, på vegne av det norske dansekunstfeltet. Felles synlighet har blitt en plikt og et mantra.

Det norske dansekunstfeltets plass i offentligheten

I de ti åra jeg har vært en del av det Oslo-baserte dansekunstfeltet har det skjedd utrolig mye. Da jeg gikk ut av Kunsthøgskolen i Oslo⁶ i 2008 fantes det ingen annonserte møteplasser utenfor institusjonene der jeg kunne treffe andre dansekunstnere, nå florerer det av uformelle plattformer der dansekunstnere kan treffes, dele arbeid og ideer, henge og inspireres av hverandres nærvær. Inntil for bare et par år siden var det heller ikke vanlig at institusjoner som Black Box teater og Dansens Hus hadde noe særlig med fagprogram utenom forestillingene, nå er situasjonen en helt annen; seminarer, samtaler, debatter og foredrag er en integrert og naturlig del av det som foregår der. Å oppleve at all denne aktiviteten, mangfold i kunstuttrykk, tekster og initiativ fra hele feltet ikke plukkes opp av en større offentlighet får *dansplaineren* i meg til å dirre. Hvorfor er ikke dansekunstfeltet mer synlig i den offentlige samtalen?

1 Det norske dansekunstfeltet er her definert som det frie, ikke-institusjonelle feltet.

2 *Dansplaining* spiller på termen *mansplaining*, som oppstod i etterkant av essayet 'Men Explain Things to Me: Facts Didn't Get in Their Way' (2008) av Rebecca Solnit.

3 Studerer under programmet MA Gender Studies (2018–20) ved Universitetet i Oslo.

4 *To represent*, eller å representere; term som handler om å vise hvem du er og hvor du kommer fra, hentet fra den amerikanske reality-serien *RuPaul's Drag Race*.

5 Videre utdypning av det utvidede koreografibegrepet i 'Koreografididaktiske sammenfiltringer', av Tone Pernille Østern i *KOREOGRAFI* (2018): <http://choreography.no/> [lest 15. februar 2019]

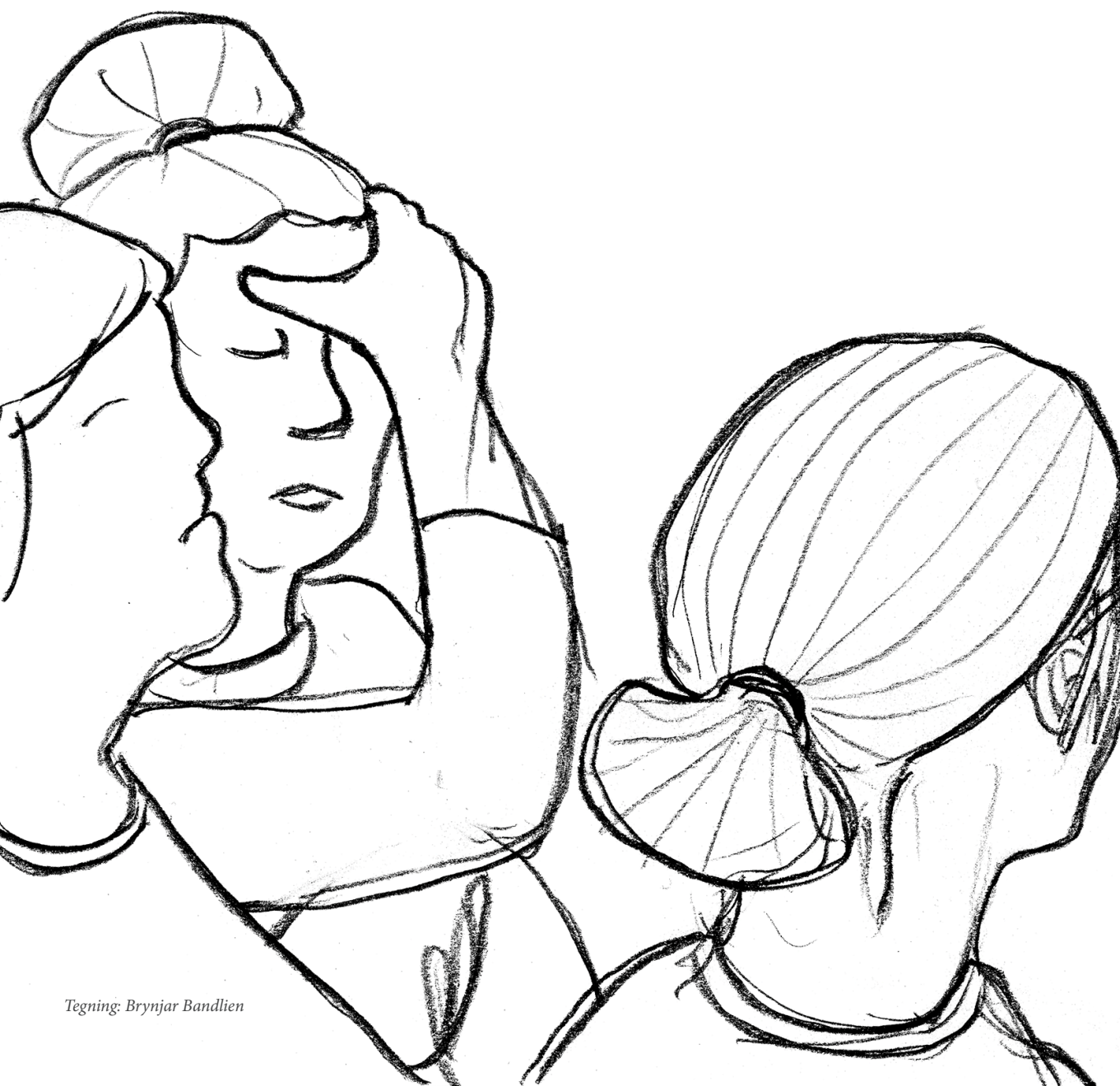
6 Studerte under programmet BA moderne/samtidsdans (2005–08) ved Kunsthøgskolen i Oslo.

Mitt første og sannsynligvis siste oppdrag i Den Norske Opera & Ballett i 2012 var det stykket flest bekjente av meg kom for å se, fordi jeg danset på et sted som i hvert fall innimellom blir nevnt i riksdekkende media.⁷ Synlighet i den brede offentligheten speiler en relevans, der dansekunsten har mulighet til å bli diskutert også uavhengig av enkelte forestillinger. Da jeg i over fem somre jobbet aktivt som dansende flamme i spelet *Elden* på Røros hadde nærmest alle jeg havnet i prat med i lokalmiljøet en klar formening om årets spel ned til hver minste detalj.⁸ Spelet hadde en naturlig og selvfølgelig plass i hele bergstadens kollektive bevissthet.

I det jeg beveger meg utafør dansekunstfeltet verken ser eller hører jeg noe som helst om dansekunst (foruten egen *'splainning*). Det mangler ikke på konkrete tiltak fra feltet for å få informasjonen ut til folket; satsningen på dansekritikk gjennom Danseinformasjons

7 Danset i operaen *Aida* (2012) av Giuseppe Verdi, regi: David McVicar, koreografi: Fin Walker. Vist ved Den Norske Opera & Ballett.

8 Danset kvinnelig hovedrolle i musikkteateret *Elden* (2007–11) på Røros, av Arnfinn Strømmevold og Ragnvald Bertil Reithaug. Regi: Marit Moum Aune. Koreografi: Ingrid Lorentzen.

kursrekke for journalister i 2013,⁹ stipendutdeling til skriving av nye dansekritikker og Dansekritikerrørsla i 2018/19¹⁰ bidrar til produksjon av tekster om og fra dansekunstheltet som kan inngå i en større sammenheng enn dansekunstheltet selv.

Dansplaininga mi springer ut ifra et ønske om å gi det norske folk tilgang på et felt i besittelse av dyptgående, komplekse refleksjoner og særst vital kroppskunnskap mange ikke en gang er klar over at finnes på et teater nær dem. Den springer ut fra et ønske om at dansekunstheltet skal bli tatt på alvor som kunstfelt på lik linje med litteratur, teater, musikk og billedkunst.

I artikkelen 'Kropp, teori og kjønn' i boka *Bevegelser* fra 2016 skriver teaterviter Ine Therese Berg om dansens plass i det norske kulturhierarkiet: 'At dans er en kunstform som bruker kroppen som medium, der man arbeider med abstrakte størrelser og der kvinner har stått for

9 Danseinformasjonens kursrekke for journalister i 2013 var en del av det nordisk-baltiske Kedja-prosjektet.

10 Dansekritikerrørsla – kritikkverksted for dansekritikk, ved Dansens Hus (2018–19).

Freitag 5 okt '18
Midtveit Seminar
EC, Pernille, Mette, Marika

institusjonsbyggingen, har gitt dansen en plass langt nede i det norske kulturhierarkiet.¹¹ Berg nevner også det litteraturprofessor Toril Moi kaller 'Beauvoirs dilemma' fra artikkelen 'Jeg er ikke en kvinnelig forfatter' fra 2008, der kvinnelige forfattere blir konfrontert med å skrive 'universelt' (som mannen) eller partikulært (som kvinne/den andre). Kanskje vi nå, etter #metoo,¹² har bedre forutsetninger for å forstå hvordan kjønn og ideer om 'den andre' spiller inn i måten kropp blir lest på, enten vi vil det eller ei, og at dette også kan ha betydning for oppfattelsen av dansekunsten som kunstuttrykk og dansekunsthistorie som kunnskapsfelt? Selv om dansehistorien har overvekt av kvinnelige aktører kan vestlig kunsthistorie sies å være dominert av (hvite) menn, slik at kvinner og andre 'andre' har blitt ekskludert fra den. Hvordan kan vi insistere på at den dansende kroppen er et kunstnersubjekt verdt å regne med i norsk offentlighet?

Et nytt språk

Dansekunsthistoriens største og best bevarte hemmelighet slik jeg ser det er at kropp faktisk er topp. Det er noe radikalt i det å danse og det å være kropp. Det radikale ligger i det nære, at vi ikke har nok distanse til å forstå. Er det derfor kroppen glimrer med sitt fravær i akademien, på veien mot opplyst forståelse? Begrepet *fine arts* oppstod på 1700-tallet og var en påberopelse av universalitet, objektivitet og løsevethet, der den eneste kroppen som ble regna med, under et solid dekke av abstraksjon, var den hvite heterofile mannens kropp. Kvinners, urfolks, skeives og melaninrikes erfaringer ble ikke regna med. Denne utskillelsen av forskjell og mangfold har flere implikasjoner enn mangel på representasjon, det vises også i de grunnleggende estetiske kategoriene for vurdering av kunst.¹³ Ideen om det desinteresserte velbehaget, utviklet av Immanuel Kant (1724–1804) for tilbakelevert nytelse av skjønnhet til glede for borgerskapet er ikke akkurat en god kategori i møte med dansekunsten, da går man glipp av halve moroa. Ei heller er ideen om geniet særlig fruktbar i vår kollektive kunstform. Man må være i kontakt med egen kropp for å se og oppleve dans, og for å ha noe å si om den etterpå. I artikkelen 'Samtidsdans, kjønn og mening' fra *Dans i samtiden* (2006) skriver medie- og filmviter Tone Kristine Kolbjørnsen om forholdet mellom dans, meningsproduksjon og akademien:

*Årsaken til at dans aldri har vært ordentlig integrert i estetikken er sagt å være denne kunstformens 'mangel på mening'. Og på grunn av manglende mening blir det ment at dans vanskelig kan tas seriøst. Dans kan gi opplevelser av skjønnhet, men fordi dens betydninger forblir uklare, kan det ikke sies noe særlig om den.*¹⁴

Kolbjørnsen nevner også at fortolkningspraksisen brukt blant annet innen film- og litteraturvitenskap har foregått innenfor en hermeneutisk tradisjon¹⁵ som ikke har evnet å fange opp dansekunstens egenart. Kjennskap til dansehistorie gir referansegrunnlag for å se

11 Berg, Ine Therese (2016): 'Kropp, teori og kjønn' i Svendal, Sigrid Øvreås (red) (2016) *Bevegelser - Norsk dansekunst i 20 år*, utgitt av Danseinformasjonen, Skald forlag, s.30.

12 #metoo: en verdensomspennende grasrotkampanje i sosiale medier der man deler opplevelser rundt seksuell trakassering. Igangsatt av den afroamerikanske aktivisten Tarana Burke på MySpace i 2006 og plukket opp av skuespiller Alyssa Milano i forbindelse med Harvey Weinstein-saken i 2017. Wikipedia: https://no.wikipedia.org/wiki/Me_too [lest 15. februar 2019].

13 Refleksjonene springer ut ifra artikkelen 'Kunst, kjønn og estetisk vurdering' (2012) av Anne Birgitte Rønning, i *Tidsskrift for kjønnsforskning* 01/2012 (vol. 36).

14 Kolbjørnsen, Tone Kristine (2006): 'Samtidsdans, kjønn og mening' i Eeg-Tverbakk, Camilla (red.) (2006) *Dans i samtiden*. Spartacus forlag 2006, s. 22.

15 Hermeneutikk er et teoretisk område definert som læren om tolkning av tekster. Store norske leksikon: <https://snl.no/hermeneutikk> [lest 15. februar 2019].

og oppleve dans. Artikulasjon fra dansekunstnere er nødvendig for å synliggjøre feltets egne opplevelser og problemstillinger.

Den lengste *dansplaininga* mi pleier å komme i etterkant av spørsmål rundt handling og tema, da jeg må forklare forholdet mellom signifikant og signifikat;¹⁶ at dansekunstens språk ikke finnes i et konfronterende forhold til dansen men at den finnes rett ved siden av den, rundt, over og mellom den; at språket som kommer fra dansen er like tredimensjonalt som dansen og kroppen. Det opplevde og erfarte språket krever en viss evne til å lytte til det uuttalte. Det er greit at ikke alle er like opphengt i abstrakte kunstuttrykk, men som dedikert *dansplainer* mener jeg selvfølgelig at den det gjelder bør vite hva hen går glipp av og nevner gjerne at poesi og musikk kan regnes som nære slektninger.

Mangel på synlighet både i offentligheten og academia antas å være en konspirasjon imot det norske dansekunstfeltet (i følge *splaineren*). I vår kollektive kunstform er geni-dyrkelse ut; med felles synlighet som mantra følger felles ansvar for å *splaine*. La den dansende kroppen komme til orde.

16 Lingvisten Ferdinand de Saussure (1857–1913) studerte 'tegnenes rolle i samfunnet' og fant ut at et tegn har to sider: signifikant (lydbilde eller materiale) og signifikat (begrep eller mening). Forbindelsen mellom disse er tilfeldige, det er ingen naturlig kobling mellom lyden og meningen av et ord; det vil si at tegnene ikke gir mening via noe materielt men gjennom å være forskjellige fra hverandre. Språkets mening består i relasjon mellom forskjeller og språk er kun ett av mange tegnsystemer som kan betraktes slik. Store norske leksikon: <https://snl.no/semiotikk> [lest 15. februar 2019].